

Кафедра струнно-смичкових інструментів

Фахова практика

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Курс	1-2
Семестр	2-3

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Альт, Віолончель,
Контрабас, Арфа

Статус обов'язкова

ECTS	3
Годин	90
Практичні заняття	34
Самостійна робота	56

Форма контролю залік

Інформація про викладачів

ПІБ	Полянська К.В., кандидат філософських наук, доцент кафедри струнно-смичкових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України, Макаренко О.І., в.о.доцента кафедри струнно-смичкових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужений артист України. Демберг Л.Л. старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Кметь Н. І. – в. о. професора кафедри струнно-смичкових інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужена артистка України. Білоусов С.В. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів НМАУ ім. П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-6190-5979 (Полянська К.В.)
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Навчальний курс «Фахова практика» є складовою частиною фахової підготовки студентів-виконавців, які по закінченню освітньо-професійного ступеня «Магістр» отримують кваліфікацію концертних виконавців: солістів, артистів оркестру, артистів камерного ансамблю. Практика публічних виступів має безпосередній зв'язок з навичками та знаннями, які студент отримує вивчаючи базові предмети навчального циклу, такі як: спеціальний інструмент (фах), вивчення оркестрових партій, квартетний клас, струнний ансамбль, камерний ансамбль.

Фахова практика є важливим етапом у продовженні творчого зростання студента від самостійного опрацювання твору до концертного виконання. Осмислення художньо-естетичних завдань через правильний вибір засобів музичної виразності та штрихову техніку, розуміння форми побудови твору, його стильові особливості, демонстрація

індивідуального емоційного відношення до музичного матеріалу, а також втілення студентами всебічних знань в опануванні репертуару та гармонійному поєднанні сталих традицій виконавства з сучасними напрямками мистецтва – є необхідними сегментами, які студент повинен вміти застосовувати у своїй індивідуальній творчій роботі.

Мета — підготовка фахівців вищої кваліфікації (соліста, ансамбліста, оркестранта), який в майбутній професійній діяльності в галузі зможе демонструвати власну виконавську майстерність, сценічну культуру, артистизм, використовуючи інноваційні знання та навички.

Розвиток виконавських та артистичних якостей шляхом різноманітних концертних виступів. Залучення студента до художньо-творчої діяльності кафедри, факультету, академії, а також участі в мистецьких заходах, необхідних для подальшого творчого розвитку виконавця.

Завдання — оволодіння комплексом професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів інструментального сценічного або публічного виконавства, які набуваються в процесі самостійної підготовки, репетицій, концертних виступів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

- знати

- основні принципи школи гри на інструменті;
- технічні прийоми гри, їх різновиди;
- засоби художньої виразності, стилістичні особливості та їх застосування при виконанні творів різних жанрів та історичних періодів;
- знати музичну термінологію;
- виконавський та інструктивний репертуар, а також спеціальну методичну літературу;
- принципи редагування та аналізу наявних редакцій з метою їх інноваційного практичного застосування;
- специфіку роботи в різноманітних аудиторіях;
- основи ансамблевого музикування;
- основи сценічної культури;
- основи написання рецензії на концертний виступ, перегляд вистави, тощо.

- вміти

- вільно читати ноти з аркуша, володіти практичними методами швидкого та якісного вивчення музичних текстів;
- володіти всіма прийомами гри: штрихами зв'язної та роздільної артикуляції, широкою динамічною та тембровою палітрою, мистецтвом витонченого філірування, пунктуації, фразування тощо;
- самостійно аналізувати наявні та створювати власні редакції (аплікатура, штрихи, динаміка) музичних творів;
- створювати свій виконавський план музичного твору та власну інтерпретацію;
- грамотно скласти програму концертного виступу;
- підготувати себе до виходу на сцену: подолання сценічного хвилювання, налаштування настрою до виконання певного твору, концентрація уваги на момент гри на сцені;
- демонструвати під час виступу сценічну культуру та артистизм;
- вірно проаналізувати свій виступ, дати йому об'єктивну оцінку;
- визначити причини недоліків під час виступу з метою їхнього усунення у подальшій виконавській практиці;

- аналізувати концертні виступи сольних виконавців, творчих колективів, театральних вистав тощо.

- мати навички:

- самостійного розбору, вивчення музичного матеріалу та донесення його до публічного виступу;
- застосовувати засоби художньої виразності, які дозволяють розкрити художню концепцію твору, його зміст, форму;
- кваліфікованого розуміння різноманітних музично-теоретичних питань, з якими пов'язане інструментальне виконавство;
- грамотного застосовування штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення у виконавській практиці;
- створення власної редакції твору;
- ансамблевого музикування, комунікативного спілкування з музикантами інших спеціалізацій;
- демонстрації сценічної культури, артистизму;
- підбирати відповідний репертуар для концертних виступів;
- написання рецензії на концертні виступи сольних виконавців, творчих колективів, театральних вистав тощо.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії

ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК)

СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.

СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.

СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної

діяльності

ПРН 3. Визначати стилеві і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 9. Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.

Перелік тем

Змістовий модуль 1. Виконавська практика як результат процесу навчання в класі з фаху.

Тема 1. Підготовка до публічного виконання самостійно вивченого твору. Власна мотивація вибору репертуару, визначення ступеню складності, аналіз засобів художньої виразності;

Тема 2. Вивчення обраного твору: зосередження на основних засобах виразності (ритм, інтонація, звуковидобування, штрихи тощо). Робота з концертмейстером. Реалізація власної інтерпретації.

Тема 3. Виконання музичного твору перед аудиторією. Подолання страху, сценічного хвилювання, невпевненості у власних можливостях. Донесення змісту, форми твору, відтворення стилістичних ознак епохи та композиторського письма.

Змістовий модуль 2: Виконавська практика в професійних оркестрах (симфонічних, камерних)

Тема 1. Читання нот з аркушу — головний чинник професійної майстерності майбутнього артиста-оркестранта, складова прискореного оволодіння нотним матеріалом (оркестрової партії).

Тема 2. Виокремлення «оркестрових труднощів» та методи їх вивчення.

Тема 3. Виконавське втілення теоретичних, практичних знань та навичок гри (штрихова техніка, аплікатура, точність інтонування, комбінації ритмічних групувань, динамічна палітра, звуковидобування тощо) у роботі над оркестровим твором.

Тема 4. Розуміння диригентського жесту. Контроль власної гри у загальному груповому звучанні (ритм, інтонація, звуковидобування). Комунікативне професійне спілкування з музикантами групи.

Змістовий модуль 3: Написання рецензії

Тема 1. Рецензія на прослуханий концерт (соліст, ансамбль, оркестр).

Тема 2. Рецензія на мистецьку подію (виставка, презентація, експозиція).

Змістовий модуль 4: Участь студента у концертах мистецьких проектах: соло, ансамбль, квартет (вибірково, за наявності)

Тема 1. Участь в концертах, фестивалях

Тема 2. Участь студента у міжкафедральних мистецьких подіях

Тема 3. Виступи студента поза межами академії (сольне виконання, ансамблеве, оркестрове).

Тема 4. Участь у конкурсах.

Тема 5. Участь у майстер-класах

Тема 6. Участь у літніх школах, програмах ERASMUS+, студентських оркестрових проектах, фестивалях.

Форми та технології навчання

Програма дисципліни «Фахова практика» складається з змістових модулів, які застосовуються згідно плану затвердженого кафедрою на початку навчального року.

Кожен студент повинен виконати відповідну норму виконавської практики (сольної, ансамблевої, оркестрової гри), а також написати рецензії, в результаті чого отримує середній бал на заліку в кінці 3 семестру. Теми з кожного модулю можуть використовуватися студентом у будь-якому порядку протягом всього курсу навчальної дисципліни.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного оркестрового репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять відповідно розкладу.

Методи контролю

Підсумковий контроль дисципліни «Фахова практика» за професійним та творчим розвитком студентів освітньо-професійного ступеня «Магістр» є диференційований залік у 3 семестрі. Кафедра приймає залік та враховує написання рецензії студентом на прослуханий концерт, виставу, тощо, а також проходження оркестрової та ансамблевої/квартетної практики і надану інформацію про участь студента у мистецьких заходах академії та поза її межами.

Репертуар, що вивчається та виконується на сцені студентом, фіксується у щоденнику виконавської практики, який надається під час проведення заліків. В цьому документі студент записує дати, місця виступів, програму; фіксує вивчену літературу і прослухані записи видатних виконавців, відвідані концерти, майстер-класи, обов'язково включає анотації, рецензії тощо. Контроль за самостійною роботою здійснює викладач з фаху - керівник практики.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Концертні заходи (сольні, ансамблеві, оркестрові)	25
2.	Написання рецензії	25
3.	Самостійно виконане завдання	25
2.	Залік	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

90-100-А (відмінно) – Яскрава гра студента із якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, блискуча техніка, відчуття форми та стилю творів, сценічний артистизм, тощо;

82-89-В (добре) – Переконливий виступ студента, але з наявністю деяких недоліків, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, неритмічна техніка, недостатня динамічна виразовість, не точне відчуття форми або стилю, тощо;

74-81-С (добре) – У виконанні наявні виконавські недоліки, хоча програма відповідає за складністю підготовці студента. Непереконливе відтворення стильових особливостей твору.

64-73-D (задовільно) – Наявність суттєвих погрішностей у грі виконавця, як то: погано вивчений текст твору, помилки у техніці, не охайна інтонація, не виразна динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у формі, тощо;

60-63-Е (задовільно) – Недостатня змістовність володіння засобами музичної виразності чи порушення формотворення, метроритмічної структури.

35-59-FX (незадовільно) – Програма виконана не в повному обсязі. Обмеженість музичних та технічних здібностей.

1-34- F (незадовільно) – Студент не засвоїв матеріал програми внаслідок порушення навчальної дисципліни та неприпустимого ставлення до предмета.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських молодіжних оркестрових фестивалях, участь у складі оркестру в концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх оркестрових академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Варнеке Ф. Контрабас (Warneke Fridrich Der Kontrabass) – Гамбург, 1909.
2. Врублевський В.А. Диригентська інтерпретація концерту №2 для віолончелі з оркестром Г. Ляшенка. Молодий вчений. №7. 2017. С. 63-66.
3. Гаврилець Д. Г. Європейський альтовий концерт: генезис, еволюція, жанрові моделі: дис. кандидата мистецтвознавства: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. Львів.: 2010. 227 с.
4. Горіченко-Балема Л.В. Вільне і свідоме дихання як один з методів подолання скупості під час гри на віолончелі. Портал наукових часописів ЦДПУ ім. В.Винниченка. «Наукові записки. Серія : Педагогічні науки». С. 56-68.
5. Гумен О. Арфа в Україні. Історія та особливості. Збірник наукових праць ДАККІМ, Київський національний університет ім. Т Шевченка. К.: 2011. С. 312-318 – т(Вип. XXVI)
6. Гумен О. Виконавська арфова школа – традиції і сучасність. К.: ІМФЄ ім. М. Рильського, 2011. – Вип. 6. – С. 318-325
7. Гумен О. Геннадій Ляшенко. Концерт для арфи і камерного оркестру. Музична україністика: сучасний вимір: Вип. 4: Міжвідомчий збірник наукових статей. – К.: ІМФЄ ім. М.Т.Рильського. 2009. – С. 120-125.
8. Дацишин М. Основні напрями музично-виконавської роботи музиканта-віолончеліста. Магістерський науковий вісник Тернопільського державного педуніверситету. Вип. 36. 2021. С. 22-36.
9. Журнал «Контрабасист» (Double Bassist) – Англія
10. Журнал «Оркестр» (Das Orchester) – Німеччина
11. Журнал Міжнародного суспільства контрабасистів (ISB) – США

12. Журнал Міжнародного суспільства контрабасистів «Світ контрабаса» (Bass World) – США
13. Зав'ялова О. К. Віолончельне ансамблеве мистецтво у контексті наукової думки в Україні. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Журнал № 39. Харків, 2014. С. 281-291.
14. Зав'ялова О. К. Концертно-віртуозна культура XIX ст. і традиції київської віолончельної школи. Мистецтвознавство України. Вип. 11. Національна академія мистецтв України. К., 2010. С. 69-76.
15. Зав'ялова О. К. Німецька віолончельна школа XIX ст.: виконавсько-педагогічні аспекти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Вип. 8. 2014. С. 9-14.
16. Зав'ялова О. К. Чеська віолончельна школа в концепті європейської музичної культури XVIII- початку XIX ст. Зб. наук. праць: Актуальні питання мистецької освіти та виховання. Вип. 1-2. 2015. С. 61-72.
17. Золотарева Н. Особливості інтерпретації концерту мі мінор для віолончелі з оркестром А.І.Хачатуряна. Музикознавча думка Дніпропетровщини. Вип. 19. Дніпро, 2020. С. 45-58.
18. Карапінка М. З. Жанрова парадигма європейської альтової сонати для альту і фортепіано XVIII – XIX століть. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, Львів, 2011. 26 с.
19. Кононова М. Інтерпретаційні моделі віолончельних соло-сюїт XX ст. // Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. Вип. 26. К., С. 146-160.
20. Криса О. Альтове мистецтво в Україні: виконавство і педагогіка//на прикладі Київської альтової школи// Науковий вісник НМАУ. Вип. 40. Музичне виконавство. Кн. 10. – К., 2004. – С. 202-213.
21. Криса О. Б. Альтове мистецтво Києва в контексті європейських традицій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, Київ: 2011. 213 с.
22. Криса О. Динаміка становлення альтового репертуару в контексті взаємодії композиторських та виконавських шкіл Києва.//Науковий вісник НМАУ ім. П.Чайковського. К., 2008. – С. 100-111.
23. Кугель М. Шедеври інструментальної музики. Книга 1, Книга 2, К.: 2009. 195 с.
24. Кулаков С. В. Альтова інтерпретація 6 сюїт Й. С. Баха для віолончелі соло. Дис. на здобуття наукового ступ. кандидата мистецтвознавства, Київ.: 1999. 208 с.
25. Кушнірук О.П. Концерт для віолончелі з оркестром О.Яковчука: до питання еволюції жанру. Мистецтвознавчі записки. Вип. 37. К., 2018. С.101-104.
26. Лучанко О. Комунікативність партії сколюючого контрабасу в жанрі концерту// наукові записки ТНПУ. Мистецтвознавство. Тернопіль, 2006.-С.84-89
27. Окань Г. Школа навчання гри на контрабасі: [навчальний посібник] / Дніпропетровська консерваторія імені М. Глінки. - Дніпропетровськ : Ліра, 2013. - 144 с.
28. Палшков Б. Особливості звуковидобування та інтонування на альті. – «Музична Україна», К.,1982
29. Педагогічний репертуар альтиста. Три концерти для альту з оркестром / Гаврилець Д. Г. Навч. посібник. Київ: Нац. Муз. Академія України ім. П. І. Чайковського, 2008 р. 176 с.
30. Полтарев В. П. Арфа. — Київ: Музична Україна, 1980. — 60 с.
31. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Київ: Музична Україна, 1974, ч. 1. 170 с.
32. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Київ: Музична Україна, 1974. ч. 2. 119 с

33. Столярчук Б. Контрабасисти України. Енциклопедичний довідник. Рівне, 2007.
34. Сумарокова В.Г. Українська віолончельна соната: полюси стильового тяжіння. Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. 2006. Вип. 59. К., С. 164-175.
35. Сумарокова В.Г. Український віолончельний концерт у контексті світової музичної культури. Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. 2001. Вип. 17. К., С. 338-352.
36. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. – «Музична Україна», К.-1977.
37. Brun P. Histoire des contrabasses à cordes. – Paris, 1989.
38. Brun P. A History of the double bass. - 1989.
39. Gaidos M. Die Bedeutung der Prager Schule für die Pädagogik des Kontrabasses. Кромерж (ц), 1991.
40. Gajdos M. Slovník Kontrabasistu. – Кромерж (ц), 1994.
41. Madensky E. Etwas über Kontrabassspiel Musik // Pädagogische Zeitschrift, № 3.
42. Meier Adokf. Konzertante Musik für Kontrabass in den Wiener Klassik Musikverlag Emil Katzbichler. – 1969.
43. Pelczar T. Kontrabas od A do Z. – Polskie Wydawnictwo muzyczne, 1974
44. Planyavsky A. Der Barockkontrabass Violone. – Тутцинг, 1998.
45. Planyavsky A. Geschichte des Kontrabasses. – Тутцинг, 1970.
46. Simandl, Franz. Neueste Methode des Contrabassspiel. – Wien, 1874.
47. Trumpf K. Johann-Matthias Sperger (1750-1812). Leben und Werk. – Mainz, 2021
48. Warneke Fridrich. Der Kontrabass. – Hamburg, 1909.

Інтернет-ресурси:

- 1 IMSLP - Petrucci Music Library (нотна вікіпедія) <http://imslp.org>
2. Sheet Music Plus www.sheetmusicplus.com
3. Kreusch- Sheet Music <http://kreusch-sheet-music.net>
4. Classical- scores.com <http://www.classical-scores.com>
5. The Juilliard Manuscript Collection <http://www.juilliardmanuscriptcollection.org>
6. Видавництво «Гроно», яке пропонує нотну літературу ,книги та навчально-методичні посібники для дитячих шкіл мистецтв, музичних шкіл, вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-IV рівнів акредитації.
7. <http://composersukraine.org>